Mgr. Alena Fry

Abstrakt disertační práce

Recepční proměny Edgara Allana Poea v rukou jeho českých překladatelů a vykladačů

Tématem předkládané disertační práce je historie recepce Edgara Allana Poea v české kultuře od padesátých let devatenáctého století až do současnosti. Cílem je vysledovat, jaký obraz amerického autora vyvstával z edičních počinů, interpretačních přístupů a klíčových překladů, jak se tento obraz v průběhu času proměňoval a jaké faktory – ať už kulturně-společenské, literární, nebo čistě individuální povahy – za těmito recepčními transformacemi stály. Práce je tak zamýšlena jako příspěvek k poznání dějin českého literárního překladu a mezikulturních souvislostí české literatury.

Úvodní kapitola stanovuje badatelský cíl, seznamuje s teoretickými východisky a stručně nastiňuje strukturu práce. Zároveň upozorňuje na neodlučitelnost Poeova obrazu jako autora a člověka – onen poeovský „mýtus“, který se začal utvářet již za jeho života – a nutnost jeho zohlednění též při studiu české recepce.

Druhá kapitola se soustředí na období do počátku 90. let 19. století. Pojednává o nejstarších výkladech, silně ovlivněných nechvalně proslulým „Memoárem“ R. W. Griswolda a informujících především o okolnostech autorova života. Podává přehled prvních příležitostných básnických i prozaických překladů, publikovaných v denním tisku či časopisech. Podrobněji se pozastavuje nad poeovskými studiemi Jakuba Arbesa, který jako první nalezl v Poeově tvorbě přesah mimo rámec gotického čtiva i inspiraci pro vlastní tvorbu; dále nad překladatelskou soutěží o nejlepší překlad básně „Eldorado“ a zásadním knižním výborem z Poeovy poezie z pera Jaroslava Vrchlického.

Třetí kapitola se zaměřuje na recepci mezi literáty spojenými s dekadentní estetikou na přelomu 19. a 20. století, kteří s Poem sdíleli některé obecné názory na otázky umění a jeho poslání, autorské individuality a tvůrčí originality. Hlavní pozornost je věnována kritice Vrchlického přebásnění od mluvčího dekadentní generace Jiřího Karáska a dále rozsáhlému souboru překladů z Poeovy prózy i esejistické tvorby od Jiřího Živného a jejich recenzním ohlasům. Spíše okrajově jsou zmíněny rovněž sporadické dekadentní převody Poeových básní a autorova recepce mimo dekadentní okruh.

Čtvrtá kapitola pokrývá krátké období let 1927 až 1930, vyznačující se nápadným novým poeovským „ruchem“. Analyzuje dosud jediné souborné vydání Poeových próz a jejich

odezvu na pozadí některých tendencí domácí beletristické tvorby. Připomíná také recepci Alberta Vyskočila, který překládal Poeovy literárněteoretické úvahy a dále je rozvíjel v duchu svého křesťanského světonázoru. Nejvíce prostoru se nicméně dostává básnickým překladům Vítězslava Nezvala v kontextu jeho poetistické tvorby, jejich přijetí ve srovnání s téměř paralelně vzniklým přebásněním „Havrana“ od O. F. Bablera a diskusi o překladatelských metodách, již obě podání podnítila.

Pátá kapitola se primárně věnuje výborům vydávaným mnohdy až ve stotisícových nákladech v období komunismu. Zkoumá, nakolik do doprovodných výkladů vstupovala dobová ideologie a zda proces vydávání ovlivňovaly mocenské zásahy. Podrobně se soustředí na výbor *Zrádné srdce* z roku 1959, který přinesl nové překlady próz v podání Josefa Schwarze a poezie v podání Josefa Hiršala. Sleduje snahy opět Poea začlenit především do kontextu světového romantismu a všímá se, jak se z něj nově stává též klasik literatury pro děti a mládež.

Závěrečná kapitola přináší výhled do období po roce 1989, konstatuje hlavní trendy ve vydávání Poeova díla v podmínkách tržní ekonomiky a upozorňuje na nově se ozývající hlasy volající po revizi autorova obrazu ustáleného v předchozím období.